

Utbildningsförvaltningen
Åsa Friberg
Simon Hjort
Lars Uhlin

2025-04-25

Dnr BOU 2025-297
Dnr BIN 2025-210
Dnr AN 2025-95
Dnr KS 2025-303

Barn- och ungdomsnämnden
Bildningsnämnden
Arbetsmarknadsnämnden

Betänkande - Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18), yttrande till Utbildningsdepartementet

Förslag till barn- och ungdomsnämndens beslut

1. Utbildningsförvaltningens förslag till beslut tillstyrks.

Förslag till bildningsnämndens beslut

1. Utbildningsförvaltningens förslag till beslut tillstyrks.

Förslag till arbetsmarknadsnämndens beslut

1. Utbildningsförvaltningens förslag till beslut tillstyrks.

Förslag till kommunstyrelsens beslut

1. Yttrande lämnas enligt Utbildningsförvaltningens förslag till beslut.

Ärende

Linköpings kommun har inbjudits att svara på remiss av delbetänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18). Förslagen i utredningen berör grundskola, anpassad grundskola, sameskola, specialskola, gymnasieskola, anpassad gymnasieskola, kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå och anpassad utbildning på gymnasial nivå.

I förslaget till yttrande finns både en sammantagen bedömning utifrån remissens förslag och mer detaljerade kommentarer. Utbildningsförvaltningen föreslår att Linköpings kommun delar bedömningen att Linköpings kommun ställer sig i stort positivt till utredningens ambition och förslag som syftar till att minska betygsinflationen och öka likvärdigheten i meritvärdesberäkning mellan landets skolenheter.

Linköpings kommun ser att förslagen om nationella slutprov, central rättning av nationella prov och meritvärdeskalibrering har potential att bidra till en ökad likvärdighet i urval till gymnasieskolan och högre studier. Vidare välkomnar Linköpings kommun att utredningen föreslår en ny och enhetlig betygsskala

samt betonar vikten av att undvika allt för omfattande specificering av betygskriterierna.

Linköpings kommun är även positiv till förslagen att lärarnas professionella bedömning förblir central för betygsättningen. De nationella slutproven utgör dock en helt avgörande komponent för meritvärdeskalibrering och ökad likvärdighet mellan skolenheter på nationell nivå, något den enskilda läraren inte kan förväntas göra. Vidare är Linköpings kommun positiv till den föreslagna ökningen av antalet betygssteg för mindre än godtagbara kunskaper, vilket bedöms kunna spegla elevernas kunskaper mer rättvist än i dagens betygssystem. Förslagen med en mindre skarp gräns för godtagbara kunskaper kommer medföra att väsentliga fler elever blir behöriga till nationella gymnasieprogram vilket är positivt.

Linköpings kommun noterar med viss oro att vuxenutbildningen riskerar att hamna i skymundan i utredningen. Linköpings kommun vill understryka vikten av att se vuxenutbildningen som en central del av utbildningssystemet, med tydliga skillnader i behov och syfte jämfört med andra skolformer. I det fortsatta arbetet är det därför nödvändigt att det nya systemet med nationella prov även utvecklas och anpassas utifrån vuxenutbildningens specifika förutsättningar.

Linköpings kommun befarar att införandet av samordnade nationella slutprov med mer reglerade tidsramar kan innebära ökade kostnader i form av att genomförandet ställer högre krav på teknisk infrastruktur och ett eventuellt ökat behov av personalresurser under provgenomförandet. Införandet av samordnade nationella slutprov kräver även betydande förberedelser och teknisk kapacitet. Det är därför viktigt att analysera dessa potentiella kostnadsökningar och logistiska utmaningar inför ett eventuellt beslut.

Beslutsunderlag:

Tjänsteskrivelse – Betänkande - Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18), yttrande till Utbildningsdepartementet, 2025-04-25

Bilaga - Yttrande

Bakgrund

Utredningen tillsattes med syfte att analysera och föreslå förändringar i betygssystemet och systemet för meritvärdering. De förslag som utredningen lägger fram syftar till att öka likvärdigheten mellan betyg från grundskolan och gymnasial nivå, samt att på ett rättvisande sätt spegla elevernas ämneskunskaper och motverka betygsinflation.

Utredningens arbete har i huvudsak inriktats på de skolformer där betyg används för antagning och urval till fortsatta studier. Målet har varit att, genom systemförändringar, använda resultat från nationella prov för att förbättra likvärdigheten i meritvärden. Utredningen har även föreslagit ändringar i de nationella proven och deras konstruktion, med avsikten att dessa prov ska få en mer avgörande roll vid antagning till högre utbildning

Utredningen konstaterar att Sverige sticker ut internationellt genom att lägga stor vikt vid lärarsatta betyg för antagning och urval till fortsatta studier. Tidigare försök att skapa nationellt likvärdiga betyg genom tydliga betygskriterier och att nationella prov särskilt ska beaktas vid betygssättning har inte gett den effekt på likvärdiga betyg som eftersträvas. Därför föreslår utredningen en hybridmodell där lärarna fortsätter att sätta målrelaterade betyg, men för antagning och urval till fortsatta studier beräknas ett kalibrerat meritvärde som delvis baseras på resultat från nationella slutprov. Utredningen bedömer att meritvädeskalibrering är ett effektivt och rättvist sätt att beräkna meritvärden som blir mer rättvisa och jämförbara med riket.

Utredningen föreslår en ny betygsskala med tio betygssteg, där 1 är det lägsta och 10 det högsta. Det ska finnas betygskriterier med som beskriver de olika betygsstegen i betygsskalan.

Nedan följer en kort redogörelse för centrala delar av bedömningar och förslag.

Dagens betygssystem

Dagens betygsskala består av sex betygssteg A-E (godkänt) och F (underkänt). Skalan har ojämna skalsteg ($F=0$, $E=10$, $D=12,5$) och en skarp tröskel för betyget E. Nationella prov har funnits sedan 1990-talet och deras syfte och funktion har ändrats flera gånger, ursprungligen var de tänkta att stödja tolkningen av kursplaner och betygskriterier samt bidra till en likvärdig bedömning. Syftet har senare fokuserat på att stödja en rättvis bedömning och betygssättning. Trots detta råder det fortfarande oklarheter kring provens syften och det finns en risk att de konstrueras och används enligt tidigare intentioner. Nationella prov finns i dagsläget i vissa ämnen och årskurser. Samtliga utvärderingar och analyser som presenteras i utredningen visar på att dagens målrelaterade betygssystem inte kan generera likvärdiga betyg på en nationell nivå.

Utredningen beskriver att problemet med betygens likvärdighet i dag är inbyggt i det målrelaterade betygssystemet, även om friskolesystemet tenderar att förstärka problematiken. Sammanfattningsvis konstaterar utredningen att det nuvarande målrelaterade betygssystemet, trots goda intentioner vid införandet, har betydande problem med den nationella likvärdigheten och att detta påverkar betygens förmåga att fungera som ett rättssäkert urvalsinstrument.

Betyg, bedömning och centrala prov i andra länder

Utredningen har valt ut ett antal länder för en fördjupad jämförelse, länder som är jämförbara med Sverige och har goda kunskapsresultat i internationella kunskapsmätningar. Urvalet inkluderar bland annat de nordiska länderna. Utredningen visar att i många av de andra jämförbara länderna spelar elevernas betyg en mindre roll vid antagning till högre utbildning än i Sverige. Istället är det vanligt att betyg kompletteras eller helt ersätts av resultat från olika typer av examensprov eller ämnesprov, åtminstone på gymnasial nivå. Detta gäller bland annat Sveriges nordiska grannländer. Utredningen konstaterar att det inte finns något annat land där betygssättningen är så decentraliserad att behörighet till nästa utbildningsnivå avgörs av enskilda lärares betyg eller där urval baseras på endast lärarsatta betyg. Även i andra länder med inslag av lärarsatta betyg kombineras dessa med oberoende och centralt rättade prov. Sammanfattningsvis konstaterar utredningen att Sverige har ett unikt betygssystem som i hög grad förlitar sig på lärarsatta betyg för både bedömning och urval, medan andra länder i större utsträckning använder centrala prov och examensprov i kombination med eller i stället för lärarbetyg.

Förslag på numerisk betygsskala och nya betygskriterier

Utredningen föreslår en betygsskala med tio steg och lika långa avstånd mellan varje steg, vilket har till syfte att underlätta en mer noggrann och rättvisande kalibrering av meritvärdet. Förslaget innebär tre steg under godtagbar nivå (1–3) och fler godtagbara steg (4–10) jämfört med idag. Den nya skalan har en nivå för godtagbara kunskaper, men även kunskaper under denna nivå ska kunna tilldelas siffervärden. Detta ska ge incitament för även för elever som inte når godkänt betyg och på ett mer rättvist sätt spegla elevernas kunskaper. Utredningen föreslår samma generella betygskriterier för samtliga ämnen och årskurser i alla berörda skolformer. Dessa kriterier ska regleras och uttryckas i följande termer:

- 1–3 Mindre än godtagbara kunskaper
- 4–5 Godtagbara kunskaper
- 6–7 Goda kunskaper
- 8–9 Mycket goda kunskaper
- 10 Utmärkta kunskaper

Betygskriterierna ska vara desamma för samtliga ämnen och årskurser och skolformer.

Förslaget på det nya betygssystemet syftar till att läraren ska göra en sammantagen bedömning av elevernas kunskaper i förhållande till ämnets syfte och centrala innehåll och med stöd av betygskriterierna sätta det betyg som bäst motsvarar elevernas kunskaper.

Förslag på regelverk för betyg och provning och möjligheter att göra om nationella slutprov

Utredningen föreslår en begränsning av möjligheten att använda betyg från en provning (möjlighet att skriva om nationella slutprov) för att höja en sökandes meritvärde efter avslutad grund- eller gymnasieskola. När en individ har fått ett meritvärde efter avslutad skolgång kan betyg i enskilda ämnen eller nivåer inte bytas ut i en provning. Däremot föreslås att resultaten från de nationella slutproven utgör en självständig del av meritvärdet som kan höjas genom att göra om nationella slutprov och användas för att räkna ut ett nytt meritvärde.

Det föreslås finnas en möjlighet för den som vill behörighets- eller konkurrenskomplettera (höja meritvärdet) att endast genomföra de nationella slutproven i ämnen där sådan ges utan att vara inskriven i komvux. För behörighet till högre utbildning föreslår utredningen att det ska krävas godtagbara resultat på vissa nationella slutprov i kombination med att den behörighetsgivande nivån i ämnet är avslutat med lägst betyget 4.

Utredningen har övervägt att helt ersätta dagens provningsregelverk med möjligheten att göra om nationella slutprov, utredningen anser att provningsinstrumentet kan fylla en funktion, till exempel för betyg i främmande språk som krävs för behörighet eller för validering av kunskaper inom komvux.

Möjligheten att göra om de nationella slutproven föreslås finansieras av individen genom en avgift som ska täcka kostnaden hos huvudmannen samt Skolverkets kostnader för central bedömning.

Förslag på hantering när betygsvärden inte kan kalibreras eller nationella slutprov inte kan genomföras

Utredningen har övervägt ett permanent undantag från nationella slutprov för elever i specialskolan på grund av deras fåtalighet per skolenhet, väl definierad målgrupp och potentiella svårigheter att genomföra proven på ett rättvisande sätt. SPSM (Specialpedagogiska skolmyndigheten) ser dock risker med ett permanent undantag, då elever som kan och vill genomföra proven inte bör fråntas den möjligheten. Därav föreslås elever i specialskolan kunna genomföra nationella slutprov med adekvata men inte förenklade anpassningar. Liknande övervägande som för specialskolorna har gjorts för elever i resursskolor, även här betonar utredningen vikten av anpassningar snarare än generella undantag för att möjliggöra för elever att visa sina kunskaper genom nationella slutprov om möjligt.

Förslag på reglering av betygssättning

Utredningens förslag syftar till att det nya betygssystemet fortsatt ska vara mål- och kunskapsrelaterat, där det på förhand beskrivs vad som ska krävas för ett visst betyg. Läraren ska även i det nya föreslagna betygssystemet göra en sammantagen bedömning av elevernas kunskaper i förhållande till ämnets syfte och centrala innehåll med stöd av betygskriterierna. Utredningen lägger fram förslag beträffande krav på att rektor ska ansvara för att bedömningssamråd sker på de skolenheter som har fler lärare som undervisar och betygsätter i samma ämne eller ämnesnivå i syfte att säkerställa en likvärdig bedömning inom skolenheten.

Utredningen föreslår att lärarens betygssättning och de nationella slutproven ska utgöra två av varandra oberoende mätningar av elevers kunskapsresultat. Där elevens kalibrerade betygsvärde (70%) och elevernas genomsnittliga individuella provresultat (30%) vägs samman till ett meritvärde för elever inom grundskolan och gymnasieskolan. Inom vuxenutbildningen föreslår utredningen att elevernas meritvärde till sin helhet utgår ifrån de nationella slutprovens resultat.

Sammanfattningsvis syftar förslagen till att skapa en reglering som stödjer den nya meritvärdeskalibreringsmodellen och säkerställer ett fortsatt mål- och kunskapsrelaterat betygssystem med en tydligare koppling till nationella slutprov för kalibrering. Lärarnas professionella bedömning kvarstår som central, men med ett ökat fokus på samråd och en anpassning av reglerna för undantag vid betygssättning.

Förslag på ändringar i det nationella provsystemet

Utredningen föreslår att ett nytt nationellt slutprovssystem ska införas i grundskolan årskurs 9, specialskolan årskurs 10, gymnasieskolan och komvux på gymnasial nivå. Syftet med de nationella slutproven ska vara att kalibrera betygsvärdet och ge oberoende information av elevers kunskapsnivå som kan utgöra en del av deras meritvärden. Detta skiljer sig från dagens nationella provs huvudsakliga syfte att stödja lärarens betygssättning.

Skolverket föreslås vara ansvariga för en enhetlig utveckling, konstruktion, standardisering och analys av samtliga slutprov. Förslaget innebär att Skolverket får ett övergripande ansvar att för att säkerställa likvärdighet i provsystemet. Central rättning föreslås införas för samtliga nationella slutprov vilket bedöms minska den administrativa bördan för lärarna och risk för otillbörlig påverkan. De nationella slutproven i grundskolan föreslås vara numerärt samma som idag och omfatta ämnena engelska, svenska, matematik samt ämnesgrupperna SO och NO. De nationella slutproven i gymnasieskolan och komvux föreslås konstrueras som ämnessammanfattade prov i de gymnasiegemensamma ämnena engelska, historia, matematik,

naturkunskap, samhällskunskap, svenska eller svenska som andraspråk samt biologi, fysik och kemi.

Sammanfattningsvis innebär förslagen en omfattande förändring av det nationella provsystemet, där fokus flyttas från att stödja lärarens betygssättning till att skapa ett instrument för kalibrering av betygsvärden på enhetsnivå och en oberoende komponent i meritvärdet genom nationella slutprov med central rättning och begränsade provtillfällen. Syftet med förändringen är att säkerställa en mer likvärdig meritvärdesberäkning mellan skolenheter och därmed i riket samt att motverka meritvärdesinflation.

Prov-, betygs- och bedömningsstress

I utredningen presenteras analyser kring att förslagen kan riskera att öka den skolrelaterade stressen, med större fokus på prov, betyg och bedömning bland barn och ungdomar i grundskola, specialskola och gymnasieskolan. Utredningen lyfter fram att det finns mycket forskning om orsakerna till faktorer som samverkar med provstress dock betydligt mindre forskning om effektiva åtgärder för att minska provstress. Utredningen noterar att det finns studier som indikerar att kopplingen mellan betygssättning och ohälsa förmedlas via självkänsla och tilltro till den egna förmågan att prestera bra i skolan. Vidare understryks vikten av att provkonstruktion och provtillfällen behöver utvecklas för att inte öka stress. Utredningen betonar att deras förslag syftar till att minimera negativ stress för både elever och lärare i det föreslagna bedömnings- och betygssystemet.

Genomförande och ikraftträdande

De nya bestämmelserna i skollagen föreslås gradvis implementeras, där vissa delar träder i kraft redan 2027, medan de förändringar som rör meritvärdering och antagning till högre studier huvudsakligen införs från och med 2030. Införandet av de nya nationella proven i grundskolan påbörjas för de lägre årskurserna från och med höstterminen 2028.

Ekonomiska konsekvenser

Utredningen bedömer att de nya åtaganden för kommunerna som förslagen innebär kan innebära minskade kommunala utgifter utifrån att kommunernas åtagande kommer minska i och med att de inte längre kommer att ansvara för rättning av nationella prov. De ökade kostnader förslagen innebär för statliga myndigheter utifrån de centralt rättade nationella slutproven föreslås finansieras genom en minskning av anslaget Statligt stöd för stärkt kunskapsutveckling.

Kommunala mål

Skolor med fokus på kunskap och studiero

[Länk till kommunfullmäktiges övergripande mål](#)

Jämställdhet

En jämställdhetsanalys bedöms inte vara relevant och har därför inte genomförts.

Samråd

Samråd har skett mellan Utbildningsförvaltningen och Integration och arbetsmarknadsförvaltningen för respektive skolform.

Samverkan/information eller förhandling enligt lag (1976:580) om medbestämmande i arbetslivet

Information enligt MBL § 19 sker den 13 maj.

Kommunledningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningen

Robert Bredberg

Paul Håkansson

Integrations- och arbetsmarknadsförvaltningen

Mikaela Schullström

Beslutet skickas till:
Kommunstyrelsen